

Zonen grijpen de wereldmacht

Terrorisme demografisch verklaard
Door Gunnar Heinsohn
Amsterdam (Nieuw Amsterdam Uitgevers) 2008
200 blz.
ISBN 978 90 468 0370 7
€ 17,95

In *Zonen grijpen de wereldmacht* legt Gunnar Heinsohn (1943, Polen) een verband tussen de demografische opbouw in verschillende landen en de conflicten en spanningen die daarmee gepaard gaan. Heinsohn is een autoriteit op het gebied van demografie en geweld. Hij studeerde sociologie, geschiedenis, psychologie, economie en godsdienstwetenschappen aan de *Freie Universität* van Berlijn en is sinds 1984 hoogleraar sociaalpedagogiek aan de *Universität Bremen*. Daarnaast geeft hij al vijftien jaar leiding aan een Europees onderzoeksinstituut voor volkerenmoord.

Heinsohn beschouwt de zogenoemde *youth bulge* (jeugdballon) als het grootste gevaar voor een samenleving. Dit is de situatie waarbij van iedere honderd mannen er dertig of veertig tussen 15 en 29 jaar oud zijn, de leeftijd die strijders beschouwen als de beste om te vechten. Op individueel niveau staat de *youth bulge* voor de toestand waarbij een vader meer dan twee zonen heeft. De eerste kan hij nog wel een maatschappelijke positie bezorgen, maar de andere zonen moeten voor hun bestaan 'vechten'.

Overtollige zonen

Deze overtollige zonen hebben volgens Heinsohn de volgende zes

mogelijkheden: emigreren (ofwel geweldloze kolonisatie); vluchten in de criminaliteit; een staatsgreep plegen (door jonge mannen die het leger zijn ingegaan en in hun ambities worden belemmerd door ouderen op hoge posities); een burgeroorlog of revolutie beginnen; volkerenmoord begaan of minderheden verdrijven (om de vrijkomende functies in handen te krijgen) en, als laatste, overgaan tot gewelddadige kolonisatie (om hun aspiraties ergens anders waar te maken). Kortom, zij zoeken hun heil in een ander land of in geweld, en soms in een combinatie van beide.

Het meest pregnante voorbeeld voor wat voor gevolgen een *youth bulge* kan hebben, is voor Heinsohn het Europa na 1492. Nadat de Europese bevolking in de loop van de veertiende eeuw door een aantal grote pestepidemieën was gehalveerd, vaardigde de katholieke kerk in de vijftiende eeuw een verbod uit op geboortebepanking. Dit leidde volgens Heinsohn tot de vervolging van vroedvrouwen, die vrijwel zonder uitzondering als heks op de brandstapel belandden.

Bevolkingsexplosie

In de voorafgaande eeuwen hadden zij met hun kennis van anticonceptie

de geboorteaanwas weten te beperken, maar door het verbod en de daaropvolgende heksenvervolgingen groeide de Europese bevolking explosief. Voor de tweede, derde en vierde zonen in Europa waren er echter niet genoeg bestaansmiddelen. Zij kenden maar één uitweg: vertrekken. De jongere zonen trokken in de volgende eeuwen naar Amerika, Azië en Afrika om in naam van hun vaderland hun geluk elders te beproeven. En de kolonisering van de wereld buiten Europa gebeurde vaak niet op de meest geweldloze manier.

Heinsohn verklaart niet alleen de Europese expansie, maar ook het succes van het nazisme, de burgeroorlog in Libanon in de jaren zeventig en de vele Latijns-Amerikaanse burgeroorlogen in de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw door een *youth bulge*. Ook de huidige conflicten tussen verschillende stammen in sommige Afrikaanse landen (Rwanda, Ivoorkust) en in de Palestijnse gebieden zijn volgens hem het directe gevolg van overtoollige groepen jonge mannen die geen eigen middelen van bestaan hebben.

Enige zonen

Heinsohn ziet Afghanistan als een verloren zaak. De wederopstanding van de eind 2001 verslagen Taliban is volgens hem geen kwestie van de opkomst van de islam, maar van het hoge geboortecijfer in het land. Elk jaar worden er in Afghanistan 500.000 jongens vijftien, de leeftijd waarop zij als volwaardige strijders worden beschouwd. 350.000 van hen zijn jongere zonen. Mede dankzij westerse hulp krijgen zij genoeg te eten, gaan ze naar school en krijgen medische zorg. Maar de NAVO en de NGO's kunnen nooit genoeg banen

scheppen om hun een redelijk bestaan te bezorgen. Als zij er niet in slagen te emigreren om op vreedzame wijze hun ambities waar te maken, zullen zij hun heil in de criminaliteit zoeken of zich bij de Taliban of andere strijdgroepen aansluiten. Heinsohn vraagt zich terecht af hoe lang westerse landen in staat zijn (en bereid zijn) om hun enige zonen naar een ver land te sturen om massa's derde of vierde zonen van gewelddadige acties af te houden.

In *Zonen grijpen de wereldmacht* probeert Heinsohn een verklaring te

geven voor het ontstaan van geweld en oorlog door de eeuwen heen. De auteur is stellig in zijn uitspraken en enige twijfel lijkt hij niet te kennen. Hoewel hij zijn betoog wetenschappelijk onderbouwt met vele verwijzingen naar een enorme berg literatuur zullen de lezers regelmatig vraagtekens zetten bij zijn bewijsvoering. Zijn meest boude uitspraken baseert hij namelijk op zijn eigen onderzoek en publicaties.

Dit boek is vooral te beschouwen als een synthese van de kennis die Heinsohn op dit moment bezit. En die

is niet gering. Daarom lijkt het mij onverstandig om de oproep van de auteur te negeren om bij het verklaren van geweld ook de demografische factor mee te wegen. Amerikaanse (militaire) analisten hebben dit al jarenlang door, want zij beschouwen de *youth bulge* in de islamitische wereld – niet zozeer de religie zelf als wel het enorm aantal overtollige zonen – als het belangrijkste gevaar voor de westerse samenleving in de komende decennia.

drs. J.T.W.H. van Woensel, NIMH